

Instan lausunto aiheesta VNS 9/2024 – Valtioneuvoston puolustusselonteko, teemana puolustusteollisuuden kehittäminen Suomessa ja EU:n alueella

Insta kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa Puolustusvaliokunnalle.

1. Puolustusteollisuus (4.8.7)

Puolustusteollisuuden rooli maanpuolustuksessa on tunnistettu selonteossa hyvin. Ennen liittoutumista monia keskeisiä suorituskkyjä on rakennettu ja ylläpidetty kotimaisen teollisuuden tuella. Suomen Nato-jäsenyyden myötä tämä yhteistyö säilyttää merkityksensä, mutta siihen liittyy uusia tekijöitä. Suomen puolustusteollisuus näyttäytyy Suomen Nato-jäsenyyden myötä entistä selvemmin myös kansainvälisessä puolustusteollisuuden kilpailukokonaisuudessa.

Keskipitkällä aikavälillä Suomen puolustusteollisuuden kansainvälistyminen, verkottuminen ja pärjääminen markkinoilla on erittäin tärkeää ja tämän tukeminen olisi huomioitava turvallisuusviranomaisten ja niitä ohjaavien ministeriöiden resurssoinnissa ja tehtävissä.

Turvallisuusviranomaisten hankintoja suunniteltaessa tulisi ajaa kolmea tavoitetta: 1) Suomen kansallisen puolustuksen ja kriisinsiedon kehittäminen, 2) tarvittavien suorituskkyjen rakentaminen Naton yhteisen puolustussuunnittelun vaatimusten mukaisesti ja 3) Suomen puolustusteollisuuden liiketoimintamahdollisuuksien rakentaminen tuottamaan osaltaan Suomelle kriisinsietokkyä ja huoltovarmuutta. G2G -kaupan mallia tulisi kehittää siten, että kansallisen puolustusteollisuuden mahdollisuuksien aktiivinen edistäminen olisi tärkeänä käytännön suunnittelun ja toteutuksen osana.

Suomen osallistuminen Naton strategiaan suorituskkyhankkeisiin ja mahdollisiin Euroopan tuleviin yhteishankkeisiin mahdollistaa suomalaisen teollisuuden osallistumisen näihin. Jotta kansainvälinen, kansallinen ja Suomen teollisuudelle tuleva lisäarvo saadaan parhaalla tavalla ulosmitattua, kansallista koordinoitua yhteishankkeisiin valmistautumisessa tulisi lisätä siten, että poliittisella, sotilaallisella ja teollisuuden tasolla on tiedossa yhteiset tavoitteet, joita ajetaan johdonmukaisesti näillä foorumeilla.

2. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (4.8.5)

*”Puolustushallinto edistää kotimaisen puolustusteollisuuden TKI-toimintaa suorituskkyjen sotilaallisten suorituskkyjen lähtökohdista siten, että **tutkimus- ja teknologia- alan kehittämistyötä hankitaan lähtökohtaisesti kotimaasta.**”*

Näkemyksemme mukaan linjaus on hyvä ja teollisuutta tukeva. Kuitenkin jos halutaan edistää teollisuuden kykyä innovoida ja viedä tuotteita, tulisi osoittaa resursseja myös sellaiseen arviointi-, kehitys- ja testaustyöhön sekä innovaatiotoimintaan, joka ei ole suoraan osa puolustusvoimien kehitysohjelmia tai muita kansallisten

turvallisuusviranomaisten hankintaohjelmia. Tällä ei pyritäisi korvaamaan yritysten omia tarpeellisia investointeja kehitystoimintaan vaan varmistamaan syntyvien hankkeiden ja tuotteiden laatu ja menestyminen markkinoilla.

3. Sotilaallinen huoltovarmuus ja kumppanuudet (4.8.6)

"Tuotannon ja henkilöstön osaamisen ylläpitäminen liittyy teollisuuden valmiuteen, jonka säilyttäminen oikealla tasolla edellyttää riittävää ja jatkuvaa teollisuuden tilauskantaa. Hankintoja kohdennetaan huoltovarmuuskriittisille yrityksille."

Suorituskyvylisesti kriittisten järjestelmien ylläpito ja jatkokehitys pitäisi teollisuuden osalta pääsääntöisesti ohjata strategisille kumppaneille, jotta voidaan pitkäjäksoisesti turvata niihin liittyvä osaaminen. Kyseisiin järjestelmiin liittyviä ylläpito-, kehittämis- sekä tukevia kykyjä, mm. laatu- ja turvallisuusvaatimuksiin liittyen, rakennetaan pitkinä kehityshankkeina sekä kyseisten yritysten omina investointeina ja osaamisen kehittämisenä, ja saavutettua kriittistä suorituskykyä tulisi hyödyntää täysimääräisesti. Katkoskohdat tällaisia järjestelmiä koskevissa kaupallisissa sopimuksissa tai muu tarve vaihtaa teollista kumppania vaarantaa luodun suorituskyvyn ylläpidon ja aiheuttaa ongelmia kyseisten järjestelmien koko elinkaaren mittaiselle käytettävyydelle.

Turvallisuusviranomaisten hankintatoiminnassa ja -sopimuksissa pitäisi myös huomioida digitalisaatio- ja ohjelmistoratkaisuiden kyvykkyyden ja järjestelmien ylläpidon erityisluonne. Kokemus on osoittanut, että tällaisten kyvykkyyksien ja järjestelmien tuottaminen turvallisuusviranomaiselle vaatii ylläpidon lisäksi huomattavaa ja säännöllistä kehitystyötä koko kyseisen järjestelmän elinkaaren ajan.

Maantieteellisesti lähellä olevat maat ovat Suomelle tärkeitä kumppaneita. Naton jäsenenäkin on useissa tapauksissa edullisinta pyrkiä Suomen lähialueen jäsenmaiden kanssa yhteisiin tai toisiaan täydentäviin ratkaisuihin. Puolustusratkaisuihin liittyvien kansallisten roolitusten tueksi Suomen tulisi löytää tässä myös selkeä rooli ja painopiste kotimaiselle teollisuudelle. Tällainen ratkaisu lisäisi kotimaista ja alueellista monikansallista kriisinsietoisuutta.

4. Digitalisaatio ja tiedon hyödyntäminen

Digitalisaatio ja erilaiset monen- ja kahdenväliset kumppanuudet ja niihin liittyvät tiedonluokitteluun ja salaamiseen liittyvät vaatimukset ja standardit aiheuttavat kitkaa käytännön toiminnassa kaikilla tasoilla. Nato-standardien mukaisten turvallisuushyväksyntien saaminen Suomen teollisuuden tuotteille vaikuttaa olevan erittäin työlästä ja aikaa vievää alkaen Suomen kansallisista arvioinneista. Puolustusvoimille kannattaakin lausunnon mukaisesti luoda itsenäinen kyky kansallisesti arvioida ja hyväksyä erilaiset toimintamallit ja tietotekniset ympäristöt.

Kyberuhka ja kehittyneimpien kyberturvallisuuteen liittyvien kykyjen tarve tunnistetaan selonteossa hyvin. Naton jäsenmaana Suomella on oltava kansallisen kyberturvallisuusstrategian perusteella luotava kyberpuolustuskyky. Muutamissa

suomalaisyrityksissä onkin maailman kärkiluokan osaamista liittyen kyber- ja tietoverkkoturvallisuuteen ja kyberpuolustukseen. Suomi on kuitenkin pieni markkina ja tähän alueeseen kohdistettu valtiollinen rahoitus on vaatimatonta. Lisäksi kriittisimpien kyberturvallisuuden ja -puolustuksen kykyjen kehittämiseen kykenee vain muutama yritys ja niiden kärkiosaajat. Tällaisten niche-suorituskykyjen laaja kilpailuttaminen on myös aikaa ja resursseja vievä prosessi. Parhaiden yritysten ja niiden kärkiosaajien sitouttamiseksi suvereenien kyber-kykyjen synnyttämiseen ja ylläpitoon esitetään kansallisia teollisuuspoliittisia ratkaisuja, samaan tapaan kuin esimerkiksi puolustusvoimien hävittäjälentokoneiden ylläpito ja kehitys on avainroolien osalta teollisuudelle jaettu.